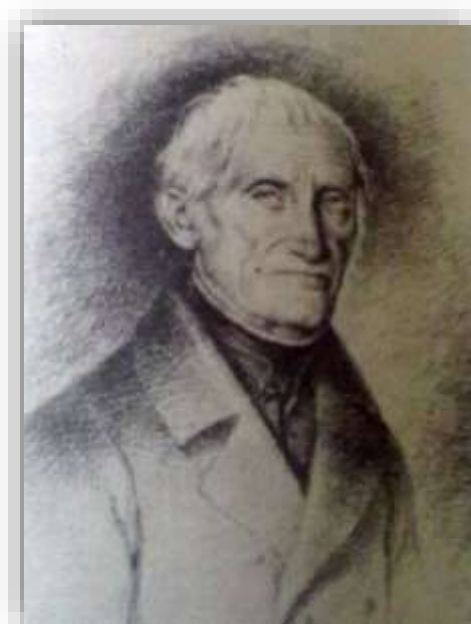

Kniha do každého počasia

Mesiac marec sa spája s príchodom prvých jarných lúčov slnka, ktoré potešia dušu človeka. Takúto funkciu má však aj čítanie kníh. Príroda sa prebúda k životu a začína kvitnúť v plnej kráse a neutíchajúce zdroje nových vedomostí, informácií či poznatkov, ponúka knižka.

Marec ako mesiac knihy oslavujeme už niekoľko desiatok rokov. Bol vyhlásený ešte v bývalom Československu roku 1955 na počesť významného národného buditeľa **Mateja Hrebendu Hačavského**. Cieľ bol skutočne prostý - podporiť záujem o knihy. M. Hrebenda je spojený s marcom i tak, že sa v tomto mesiaci narodil (10.marec 1796) a aj zomrel (16.marec 1880).

Zaujímavý je jeho životný príbeh. Bol ľudovým spisovateľom, ktorý už od svojho detstva cítil lásku ku knihám. Vyrastal ako polosirota, keďže mu zomrela matka. Nemohol chodiť do školy, preto sa vzdelával sám, ako mohol. Tiež si privyrábal na živobytie, keďže jeho otec nevydržal dlho v žiadnej práci. Veľmi rád čítal, v deviatich rokoch už však nemohol čítať pri svetle, v pätnástich ani vo dne. Keďže nevidel, chodil od domu k domu a prosil ľudí, aby mu čítali. Kým našiel ľudí, ktorí by mu boli ochotní čítať, neraz prešiel aj 4 či 5 dedín.

Do slovenskej histórie sa Matej Hrebenda zapísal najmä ako popredný rozširovateľ slovenských a českých kníh. Prechodil nielen celé Slovensko, ale aj Prahu, Viedeň, Pešť či Dolnú zem. Predaj kníh, ktoré mu zverovali vydavatelia, spájal i s poučaním a národným uvedomovaním, šíril kultúru a osvetu. V tých časoch mnohí pokladali čítanie kníh za nepotrebnú vec.

Proti tomuto názoru viedol M. Hrebenda svoj neúprosný boj. Na cestách zachraňoval pred skazou staré knihy, zasielal ich do škôl a spolkových inštitúcií, alebo ich donášal popredným vzdelancom. Takto mnoho kníh zachránil a významnou mierou sa pričínal o budovanie knižníc.

Zároveň zbieral i ľudové piesne, ktoré sa dostali do zbierok Jána Kollára a Pavla Dobšinského. Zapisoval ich jeho pomocník, ktorý ho od roku 1842 sprevádzal. Známe sú jeho cesty, počas ktorých získal finančné prostriedky na stavbu škôl, kostolov alebo činnosť kultúrnych inštitúcií.

Roky, ktoré uplynuli od smrti Mateja Hrebendu, nezmenšili jeho význam. Vďačný národ nezabúda na svojho veľkého národovca. O jeho životných osudoch sa môžeme dočítať v románe *V službách Mateja Hrebendu*, ktorý vyšiel aj pre nevidiacich. Pri príležitosti stého výročia smrti v roku 1980 Hrebendu vyhlásili za jubilanta UNESCO.

Ako to už býva, dobrí ľudia majú ťažký život. Matej ho bezpochyby mal. Tešil sa však z hocijakej maličkosti, z každej darovanej knihy. Bol jednoduchý človek, ktorý nevelmi dbal o svoju slávu a pocty. V ľuďoch hľadal priateľstvo, ochotu a šťastie. Často hovorieval: „*Nemám nič, nežiadam nič.*“ Pri svojej slepote videl oveľa viac ako mnohí cez veľké okuliare. Knihy videl srdcom, nie

očami. Takýto celoživotný odkaz tu pre nás zanechal. Prežil ťažký život, stíhalo ho jedno nešťastie za druhým, no napriek osudu pociťoval radosť a šťastie, keď mohol pomôcť svojmu národu.

Literárnej tvorbe sa venoval už od svojich 13 rokov. Vtedy sa zaoberal veršami. Neskôr začal písať rôzne príležitostné či gratulačné verše. Jeho literárne prvotiny boli prijaté celkom priaznivo. Vo svojom čase jeho poézia plnila spoločenské poslanie. Dodnes sú uložené rukopisy M. Hrebendu v Matici slovenskej. Sú tam uložené aj jeho literárne prvotiny, básne, piesne, listy, vinše i testament. Celý testament napísal vo svojom Vlastnom životopise. To je prameňom pre poznanie kultúrnych a spoločenských pomerov v 19. storočí.

Uprostred Hačavy (mestská časť Hnúšte) stojí dôstojný pamätník, ktorý pripomína, že:

„...tu pracoval pilný, pracoval pre národ, ku malým silám pridal veľkú lásku, mnohú námahu a vytrvalosť, pilnosť, a tak vykonal veľké úlohy...“

Matej Hrebenda bol nevidomý a ani jeho hendikep mu ako kníhkupcovi nebránil v jeho vášni – zbieraní kníh. Knižnice prevzali po jeho smrti funkciu šírenia vzdelanosti a sú otvorené pre každého, kto rád rozvíja svoju myseľ. Kniha je neodmysliteľným spoločníkom pre mladších, či starších a je priateľom človeka. Intenzívne sa pripomína v marci. A vôbec aký je jej pôvod? Ako vznikala moderná kniha?

Prvé prejavy písma by sme mohli hľadať v jaskyniach, kde pravekí ľudia vyjadrovali kreslením obrázkov to, čo videli a prežívali. V prehistorických dobách obrazy a písmo splývali do jedného celku. Za prvotnú knihu by sme mohli považovať Asýrske a Babylonské hlinené dosky, Čínske a Indické kamenné a drevené dosky, respektíve japonské kovové doštičky. Egypťania ako prví písaný text rolovali do zvitkov. Ako podklad používali papyrus. Starí Gréci a Rimania používali papyrus a pergamen.

Prvé knihy boli písané zlatým, strieborným alebo farebným atramentom. V stredoveku boli knihy obohatené o rôzne grafické prvky. Prvé ilustrácie boli maľované ručne. V období renesancie boli ručne maľované obrázky nahradené rôznymi reprodukciami. Po objave kníhtlače boli prvé tlače vernými napodobeninami ručne písaných kníh. Neskôr sa začali staré knihy upravovať po typografickej stránke a tlačiť na kvalitný papier. Niekde v tomto období by sme mohli hľadať základy modernej knihy.

Knihy sú nepochybne príjemným spoločníkom a určitou formou relaxu. Prostredníctvom nich sa obohacujeme o informácie. Sám život tvorí príbeh knihy, ktorý si však píšeme sami. Kniha je našim dobrým priateľom, ktorý je vhodný do každého počasia.

**„Dobrá a krásna kniha je tá,
ktorá plnými priehrškami
rozosiava otázniky.“**

(Jean Cocteau)